

<https://doi.org/10.3176/hum.soc.sci.1979.3.02>

V. AMBROSIUS

UUE TEHNIKA LOOMISE JA JUURUTAMISE MAJANDUSLIKU STIMULEERIMISE KOGEMUSTEST MÕNEDES TÖÖSTUSHARUDES

Esitanud A. Kõörna

Teaduse ja tehnika progressi kiirendamine on ühiskondliku tootmise intensiivistamise peatee. Niisama tähtis on majandamismehhanismi täiustamine, majandamismeetodite parendamine. Seejuures pole kiire progress mõeldav ilma tema pideva juhtimiseta, samuti nagu majandamismehhanismi on võimatu täiustada ilma teaduse ja tehnika saavutusi arvestamata.

L. Brežnevi ettekandes NLKP 25. kongressile on öeldud: «Revolutsiooniteaduses ja tehnikas nõuab kardinaalseid muutusi majandustegevuse stiilis ja meetodites, resoluutset võitlust tardumuse ja rutiini vastu, tõelist lugupidamist teadusest, oskust ja soovi sellega nõu pidada ja seda arvestada.»¹

Käesoleval ajal korraldatakse NSV Liidu ministeeriumides sel alal mitmeid eksperimente. NLKP Keskkomitee ja NSVL Ministrite Nõukogu 24. sept. 1968. aasta määruse nr. 760 «Abinõudest teadusorganisatsioonide töö efektiivsuse tõstmiseks ning teaduse ja tehnika saavutuste kasutamise kiirendamiseks rahvamajanduses» täitmiseks on vastavalt NSVL Ministrite Nõukogu määrustele aastail 1968—1977 uuele planeerimise, finantseerimise ja tehnikaalase uuendustegevuse majandusliku stimuleerimise süsteemile üle mindud järgmiste ministeeriumide teadusasutustes, projekteerimis-, konstrueerimis- ja tehnoloogiaorganisatsioonides, ettevõtetes ning koondistes:

	Ülemine- kuaasta	NSVL MN määruse number ja kuupäev
Elektrotehnikatööstuse Ministeerium	1969	nr. 761, 24. IX 1968
Raskemasinatööstuse Ministeerium	1972	nr. 513, 22. VII 1971
Raske-, Energeetika- ja Transpordimasinaehituse Ministeerium	1972	nr. 513, 22. VII 1971
Keemiatööstuse Ministeerium	1975	nr. 973, 20. XII 1974
Põllumajandusmasinaehituse Ministeerium	1975	nr. 329, 25. IV 1975
Merelaevanduse Ministeerium	1975	nr. 330, 25. IV 1975
Värvilise Metallurgia Ministeerium	1977	nr. 531, 2. VII 1976
Keemia- ja Naftamasinaehituse Ministeerium	1977	nr. 771, 20. IX 1976
Tööpingi- ja Tööriistatööstuse Ministeerium	1977	nr. 23, 10. I 1977
Ehitus-, Teede- ja Kommunaalmasinaehituse Ministeerium	1977	nr. 38, 14. I 1977
Traktori- ja Põllumajandusmasinaehituse Ministeerium	1977	nr. 431, 26. V 1977

¹ NLKP XXV kongressi materjale. Tallinn, 1976, lk. 57.

Uue süsteemi kohaselt on planeerimine, finantseerimine, majanduslik stimuleerimine ja materiaalne ergutamise suunatud tootmise ja toodangu tehnilis-majandusliku taseme tõstmisele, kõrgema kategooria toodangu mahu suurendamisele ning vananenud toodangu väljalaske vähendamisele. Õeldu kehtib nii tootmisettevõtete kui ka uute tooteliikide ja tehnoloogiliste protsesside loomisega tegelevate teadusasutuste kohta. Seega võimaldab uus süsteem tugevdada teaduse ja tootmise sidet, kontsentreerida ressursse tähtsaimatesse suundadesse ja neid kõige ratsionaalsemalt kasutada, samuti hinnata teadusasutuste ja ettevõtete tööd selle lõpptulemuse — rahvamajandusliku efekti, mitte aga kulutatud vahendite järgi, nagu seda tehti varem.

Uue süsteemi rakendamise esimeste tulemuste analüüs näitab, et on lühenenud teaduse ja tehnika saavutuste realiseerimise tähtsajad, suurenenud kõrgema kategooria toodangu väljalaske ja selle osakaal toodangu üldmahus, kasvanud tehnilisest uuendustegevusest saadav kasu (tab. 1).

Tabel 1

Uue tehnika loomisest ja juurutamisest saadud summaarne aastane majanduslik efekt (milj. rbl.)*

	Keemiatööstuse Min.	Raske-, Energieetika- ja Transpordimasinaehituse Min.	Raskemasinatööstuse Min.	Elektrotehnikatööstuse Min.
1969	—	—	—	154,6
1970	—	—	—	235,3
1971	—	—	—	276,9
1972	—	69	262,5	485,5
1973	—	112,5	341,8	628
1974	—	114,7	355,4	633,1
1975	635,8	309,4	383,9	864,7
1976	644,3	127,1	450,8	988,5
1977	778,4	150,2	598,1	1025

* NSVL Riikliku Plaanikomitee andmed.

Nagu tabelist näha, suurenes majanduslik efekt Keemiatööstuse Ministeeriumis kolme aastaga 1,2 korda, Raske-, Energieetika- ja Transpordimasinaehituse Ministeeriumis ning Raskemasinatööstuse Ministeeriumis viie aastaga vastavalt 2,3 ja 2,2 korda, Elektrotehnikatööstuse Ministeeriumis üheksa aastaga 6,6 korda. Seejuures suurenes tunduvalt projekti tellijate nõudlikkus majandusliku efektiivsuse arvestuste usutavuse ja täpsuse suhtes.

Uue süsteemi rakendamisele ministeeriumides eelnes suur organisatsiooniline ettevalmistustöö, mis oli seotud teadusasutuste, projekteerimis-, konstrueerimis- ja tehnoloogiaorganisatsioonide struktuuri parendamisega, uue tehnika alaste tööde planeerimise, finantseerimise ja stimuleerimise täiustamisega, teadusasutuste ja ettevõtete tegevust uutes tingimustes reglementeerivate normatiivdokumentide väljatöötamise, täpsustamise või täiendamise. Väga oluline oli majandusharusiseste toodangu kvaliteedi atesteerimise süsteemide juurutamine.

Kogu atesteeritud toodang jaguneb kolme kategooriasse: 1) kõrgema kategooria toodang (ületab tehnilis-majanduslike näitajate ja teostuse kvaliteedi poolest parimat kodu- ja välismaa toodangut või vastab sellele ja on konkurentsivõimeline maailmaturul); 2) esimese kategooria toodang (vastab tehnilis-majanduslike näitajate ning teostuse kvaliteedi poolest

Tabel 2

Kõrgema ja teise kategooria toodangu osakaal kaubatoodangu (kogutoodangu) üldmahus (%)*

	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977
Kõrgem kvaliteedikategooria:							
Keemiatööstuse Ministeerium	—	—	—	3,1	11	15,7	20,5
Raske-, Energeetika- ja Transpordimasinaehituse Ministeerium	4,9	9,3	10,2	10,6	11,3	14,2	16,3
Raskemasinatööstuse Ministeerium	4,6	6,8	14	15,4	17,1	18,6	22,7
Elektrotehnikatööstuse Ministeerium	17,4	26,1	32,5	28,7	32,5	35,3	38,3
Teine kvaliteedikategooria:							
Keemiatööstuse Ministeerium	—	—	—	0,6	0,3	0,04	0,04
Raske-, Energeetika- ja Transpordimasinaehituse Ministeerium	—	1,7	0,4	0,4	0,3	0,3	0,05
Raskemasinatööstuse Ministeerium	1,6	1	0,7	0,5	0,27	0,14	0,08
Elektrotehnikatööstuse Ministeerium	14,2	9,2	5,7	4,8	3,6	2,6	1,7

* NSVL Riikliku Plaanikomitee andmed.

rahvamajanduse praegustele nõuetele); 3) teise kategooria toodang (ei vasta tehnilis-majanduslike näitajate ja teostuse kvaliteedi poolest rahvamajanduse praegustele nõuetele, kuulub moderniseerimisele või tuleb tootmine lõpetada).

Atesteerimise alusel määrati ministeeriumi, selle peavalitsuste, ettevõtete ja koondiste planeerimises kindlaks ühtne tehnilis-majandusliku taseme ja kvaliteedi näitaja — kõrgema kategooria toodangu maht ja selle osakaal üldises kaubatoodangus. Üheks peamiseks näitajaks kõigi tööstusministeeriumide tootmis- ja majandustegevuse hindamisel ja tähtsaimaks fondimoodustavaks näitajaks sai väljalastava toodangu kvaliteet. Need abinõud tagasid kõrgema kategooria toodangu osakaalu märgatava kasvu: Keemiatööstuse Ministeeriumis 3,1%-lt 1974. aastal 20,5%-ni 1977. aastal, Raske-, Energeetika- ja Transpordimasinaehituse Ministeeriumis ning Raskemasinatööstuse Ministeeriumis aastail 1972—1977 vastavalt 9,3%-lt 16,3%-ni ja 6,8%-lt 22,7%-ni, Elektrotehnikatööstuse Ministeeriumis 9,6%-lt 1969. aastal 38,5%-ni 1977. aastal. Ühtlasi vähenes tunduvalt vananenud toodangu osakaal (tab. 2).

Uue süsteemi rakendamisega seoses on ministeeriumides muudetud teaduslike uuringute ja lahenduste juurutamise finantseerimist. Endise kolme finantseerimisallika (riigieelarve vahendid, eraldised tööstustoodangu omahinnast uurimistöde tarvis ja uue tehnika juurutamise fondi vahendid) asemel on loodud ühtne teaduse ja tehnika arendamise fond, mis moodustatakse alluvate asutuste ja organisatsioonide kasumist. Kasumieraldiste suurus sõltub tootmismahu kasvust, mis omakorda vastab kõrgemalseisvate organisatsioonide kinnitatud normatiividele. Kõik selle fondi vahendid akumulereeritakse ministeeriumi eriarvele NSVL Riigipanka. Teaduse ja tehnika arendamise ühtsest fondist kaetakse uurimistöde, katsete, konstrueerimise ning uute tooteliikide tootmise ettevalmistamisega seotud kulud. Peale selle hüvitatakse sellest fondist ettevõtete ühekordsed

Tabel 3

Teaduse ja tehnika arendamise ühtse fondi dünaamika (milj. rbl.)*

	Keerniatööstuse Min.	Raske-, Energie- tika- ja Trans- pordimasina- ehituse Min.	Raskemasina- tööstuse Min.	Elektrotehnika- tööstuse Min.
1969	—	—	—	168,6
1970	—	—	—	183,5
1971	—	—	—	200,6
1972	—	33,1	70,6	227,1
1973	—	34,4	75,7	266
1974	—	37,6	81,3	292
1975	440,3	47,7	90,6	348,4
1976	473	48,3	97,5	375,1
1977	506	50,7	102,4	422,4

* NSVL Riikliku Plaanikomitee andmed.

majanduslikult põhjendatud kõrgeenenud kulutused, mis kaasnevad uute toodete masstootmisega (seeriatootmisega) esimesel ja teisel aastal.

Teadusasutuste, projekteerimis-, konstrueerimis- ja tehnoloogiaorganisaatsioonide tööde finantseerimine ühtsest fondist (sisuliselt nende töötulemusi rakendavate ettevõtete kasumist) on tähtis stimuleeriv tegur, sest see loob ettevõtetes huvi teaduslike tulemuste kiirema juurutamise vastu. Uue süsteemi tõhususest annab tunnistust uue tehnika juurutamisest saadava majandusliku efekti ennakkasv teaduse ja tehnika arendamise fondi kasvuga võrreldes. Nii suurenesid ühtne fond ja summaarne aastane majanduslik efekt Raske-, Energeetika- ja Transpordimasinaehituse Ministeeriumis vastavalt 1,53 ja 2,2, Raskemasinatööstuse Ministeeriumis 1,45 ja 2,3 ning Elektrotehnikatööstuse Ministeeriumis 2,5 ja 6,6 korda. Uue süsteemi suuri eeliseid on see, et ühtse fondi kasutamata osa ei tule tagastada riigieelarvesse, vaid sellest võib teaduse ja tehnika progressi üritusi finantseerida ka järgmisel aastal. See suurendab ministeeriumide iseseisvust uue tehnika alasteks töödeks ettenähtud vahendite kasutamisel.

Enne ministeeriumide siirdumist uuele süsteemile kujutasid majandusharusisesed teaduse ja tehnika arendamise plaanid endast teemade loetelu, mis lähtusid teaduslik-tehniliste organisatsioonide plaanidest ja ettevõtte uue tehnika plaanidest. Planeerimise ja finantseerimise objektiks oli tavaliselt organisatsioon, mitte teadusliku uurimistöö teema (lahendus). See ei taganud konkreetsete tooteliikide loomise ja juurutamise pidevust ning kompleksust. Uurimuste planeerimine ja nende täitmise kontroll piirdus tavaliselt riikliku plaani ülesannetega, mis moodustavad väikese osa tehtavate tööde üldmahust. Tähtis samm uutes tingimustes oli üleminek konkreetsete teemade (lahenduste) planeerimisele ja finantseerimisele, kusjuures selle põhivormiks sai tellimus-ülesande süsteem.

Tellimus-ülesanne koostatakse kõigi sihtuurimuste kohta, mis on seotud toodete, tehnoloogiliste protsesside ja materjalide loomisega; juriidiliselt on tal majanduslepingu jõud. Selles planeeritakse etappide kaupa kogu tööde kompleks, alates uurimustest ja lahendustest ning lõpetades lõpptulemusega — uue või täiustatud toote, tehnoloogilise protsessi või materjali tootmisse juurutamisega. Töö täitmise plaanilisest tähtajast ja plaanilistest kulutustest lähtudes on kindlaks määratud etappide täitmise tähtajad, kulutused igale etapile, finantseerimisallikas ja täitja organisatsioon, samuti planeeritud tehnilis-majanduslikud näitajad: juurutamise koht ja mahud, arvestuslik majanduslik efekt, toote limiithind ja hinna-

lisand, moodustatavate majandusliku stimuleerimise fondide suurus ja allikas.

Tellimus-ülesandele kirjutab alla tellija, kelleks on ministeeriumi peavalitsus. Ülesande täitjateks on uurimisinstituut, projekteerimisorganisatsioon või tehnoloogiabüroo. Peatäitja võib rakendada ka teisi organisatsioone (kaastäitjaid). Tellimus-ülesandes ettenähtud töid finantseeritakse peorganisatsiooni kaudu, kes koordineerivad kaastäitjate tegevust.

Tellimus-ülesanne, milles on fikseeritud kogu uurimis- ja tootmistsükkel teaduslik-tehniliste lahenduste kaupa, võimaldab parandada uue tehnika alaste tööde planeerimise kvaliteeti, kontrollida tööde täitmist etappide kaupa lühendamaks tähtaegu ja vähendamaks kulutusi, tõsta uurimis-, katse- ja konstrueerimistööde taset, järelikult ka juurutatavate toodete ja materjalide kvaliteeti, ühtlasi loob eeldused arvutustehnika ja automatiseeritud juhtimissüsteemide rakendamiseks teaduslikus uurimistöös ja tootmises. Tuleb märkida, et eespool kirjeldatud moodus oli sisuliselt esimene etapp programm-sihtmeetodi juurutamisel teaduslike uurimuste ja lahenduste planeerimises ning juhtimises tööstus- ja rahvamajandusharudes.

Teaduslike uurimistööde ja tehniliste lahenduste läbiv planeerimine ja finantseerimine on nendes ministeeriumides, kus töötatakse uue süsteemi kohaselt, avaldanud positiivset mõju. Näiteks on lahenduste leidmise ja juurutamise tähtjad Elektrotehnikatööstuse Ministeeriumis lühenenud keskmiselt 20—40%, Raskemasinatööstuse Ministeeriumis ning Raske-, Energeetika- ja Transpordimasinaehituse Ministeeriumis 30%, Merelaevanduse Ministeeriumis 12%, mõnedel juhtudel aga isegi 1,5—2 korda.

Olulisi muutusi on toimunud ka uue tehnika loomise ja juurutamise majandusliku stimuleerimise süsteemis. Teadusasutustes (nagu ettevõteteiski) on ette nähtud kolm stimuleerimisfondi: materiaalse ergutamise fond (töötajate premeerimiseks, aastahüvitusteks, ühekordseteks toetus- teks), sotsiaal-kultuuriliste ürituste ja elamuehituse fond (elamute, kultuuri- ja olmehoonete ehitamiseks ja remondiks, samuti sellealase teeninduse parandamiseks) ja organisatsiooni arendamise fond (lisafinantseerimisallikas kapitaalmahutusteks, seadmete, aparaatide ja materjalide soetamiseks jt. tehnilise varustuse abinõude finantseerimiseks). Tööstusettevõtetes luuakse fond materiaalseks ergutamiseks uue tehnika evitamise ja juurutamise eest.

Materiaalse ergutamise ning sotsiaal-kultuuriliste ürituste ja elamu- ehituse fondi moodustavad järgmised vahendid:

- 1) ministeeriumi koondiste ja ettevõtete kasumieraldised, mis saadakse seoses toodangu omahinna alanemisega uute, ministeeriumi organisatsioonide ja ettevõtete poolt pakutud teaduslik-tehniliste lahenduste kasutamise tulemusena (tehnoloogia täiustamine, materjalide erikulu vähendamine, tööviljakuse tõstmine jne.); nende suurus sõltub vastavate tehnoloogiliste abinõude juurutamisest saadavast majanduslikust efektist;
- 2) eraldised lisakasumist, mis sisaldub uutele, parimatele kodu- ja välismaistele näidistele vastavate tooteliikide hulgihindades; nende suurus sõltub majanduslikust efektist, mis saadakse selle toodangu tootmisest ja kasutamisest;
- 3) vahendid, mis lülitatakse üksikute uurimis- ning katse- ja konstrueerimistööde eelarvelisse maksumusse.

Organisatsiooni arendamise fondi moodustavad järgmised vahendid:

- 1) vahendid, mis lülitatakse majanduslepingute või ministeeriumisestest tellimuste alusel tehtavate tööde eelarvelisse maksumusse 1,5% ulatuses

garanteeritud aastases majanduslikust efektist, kuid mitte üle 6% tööde eelarvelisest maksumusest;

2) 15% lepingute (ministeeriumisiseste tellimuste) alusel tehtavate teaduslike uurimis-, katse- ja konstrueerimistööde kasumist;

3) laekumid organisatsioonis tehtud leiutiste litsentside müügist, aga ka liigse ja amortiseerunud sisseseade realiseerimisest saadud vahendid.

Seega on majanduslik stimuleerimine ning töötajate materiaalne ergutamine uue süsteemi puhul seatud otsesesse sõltuvusse rahvamajanduslikust efektist, mis kaasneb uute toodete tegeliku väljalaske, uue tehnika ja progressiivse tehnoloogia juurutamisega.

Uuele süsteemile siirdunud ministeeriumide teadusasutuste ergutusfondide suurust ja suhet palgafondiga on käsitletud allpool.

Tabel 4

Teaduslike uurimisasutuste majandusliku stimuleerimise fondid *

	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977
Majandusliku stimuleerimise fondid							
kokku (milj. rbl.)							
Keemiatööstuse Ministeerium	—	—	—	—	21,8	22,4	25,1
Raske-, Energeetika- ja Transpordimasinaehituse Ministeerium	—	1,9	2,6	3	3,7	3,9	4,2
Raskemasinatööstuse Ministeerium	—	4,1	5,1	5,9	6,8	8	9,2
Elektrotehnikatööstuse Ministeerium	17,3	20,2	24,6	27,4	28,3	27,7	30,3
sealhulgas:							
materiaalse ergutamise fond							
Keemiatööstuse Ministeerium	—	—	—	—	16,2	16,6	18,4
Raske-, Energeetika- ja Transpordimasinaehituse Ministeerium	—	1,3	2	2,3	2,7	2,8	2,9
Raskemasinatööstuse Ministeerium	—	2,8	3,5	4,1	4,8	5,8	6,5
Elektrotehnikatööstuse Ministeerium	13,4	16,2	19,8	22,6	23,9	23,6	25,7
sotsiaal-kultuuriliste ürituste ja elamuehituse fond							
Keemiatööstuse Ministeerium	—	—	—	—	5,6	5,8	6,7
Raske-, Energeetika- ja Transpordimasinaehituse Ministeerium	—	0,6	0,6	0,7	1	1,1	1,3
Raskemasinatööstuse Ministeerium	—	1,3	1,6	1,8	2	2,2	2,7
Elektrotehnikatööstuse Ministeerium	3,9	4	4,8	4,8	4,4	4,1	4,6
Suhe palgafondiga (%)							
majandusliku stimuleerimise fond							
Keemiatööstuse Ministeerium	—	—	—	—	20,1	20,3	21,7
Raske-, Energeetika- ja Transpordimasinaehituse Ministeerium	—	15,5	18,5	20,7	24,5	25,2	25,1
Raskemasinatööstuse Ministeerium	—	16	16,7	17,9	20,8	23	23,9
Elektrotehnikatööstuse Ministeerium	15,6	17,3	20,8	22,1	21,8	20,9	21,7
materiaalse ergutamise fond							
Keemiatööstuse Ministeerium	—	—	—	—	14,9	15	15,9
Raske-, Energeetika- ja Transpordimasinaehituse Ministeerium	—	10,7	14,4	15,6	18,2	18	17,2
Raskemasinatööstuse Ministeerium	—	11,1	11,5	12,4	14,7	16,7	16,9
Elektrotehnikatööstuse Ministeerium	12,4	14,3	17,3	18,8	18,9	18,3	18,9
sotsiaal-kultuuriliste ürituste ja elamuehituse fond							
Keemiatööstuse Ministeerium	—	—	—	—	5,1	5,2	5,8
Raske-, Energeetika- ja Transpordimasinaehituse Ministeerium	—	4,8	4,1	5,1	6,3	7,2	7,1
Raskemasinatööstuse Ministeerium	—	5	5,2	5,5	6,1	6,3	7
Elektrotehnikatööstuse Ministeerium	3,2	3	3,5	3,3	2,9	2,6	2,8

* NSVL Riikliku Plaanikomitee andmed.

Esitatud andmed kõnelevad ministeeriumide teadusasutuste majandusliku stimuleerimise fondide kasvust uue süsteemi puhul. Näiteks suurenesid Keemiadööstuse Ministeeriumis majandusliku stimuleerimise fondid aastail 1975—1977 1,1 korda, Raskemasinatööstuse Ministeeriumis ning Raske-, Energeetika- ja Transpordimasinaehituse Ministeeriumis aastail 1972—1977 2,2 korda, Elektrotehnikatööstuse Ministeeriumis aastail 1971—1977 2 korda. Vastavalt suurenesid materiaalse ergutamise fondid palgafondiga võrreldes. Järelikult suurenesid vahendid, mis suunati uue süsteemi alusel töötavate teadus-, projekteerimis-, konstrueerimis- ja tehnoloogiaorganisatsioonide töötajate premeerimiseks (1,1—1,7 korda). On iseloomulik, et see näitaja kasvas kõige rohkem Elektrotehnikatööstuse Ministeeriumis, kus rahvamajanduslik efekt on teiste ministeeriumidega võrreldes märgatavalt suurem.

Teaduse ja tehnika progressi majanduslik stimuleerimine on kompleksne probleem. See pole seotud mitte üksnes teadusasutuste töö efektiivsuse tõstmisega ning nende ja ettevõtete vaheliste sidemete tugevdamisega, vaid ka niisuguste majanduslike tingimuste kujundamisega, mis seavad tänapäeva nõuetele vastavat toodangut väljastavad koondised ja ettevõtted eelisolukorda. Siia kuuluvad uue toodangu väljatöötamise ja juurutamisega kaasnevate kulude kompenseerimine, hulgihindade stimuleerivad hinnalisandid ja -alandid (sõltuvalt toodangu tehnilis-majanduslikust tasemest ja kvaliteedist), aga ka täiustatud premeerimine tehnilise uuendustegevuse eest.

Uue toodangu juurutamisega kaasnevate suurenenud kulutuste kompenseerimine ühtselt teaduse ja tehnika arendamise fondist on varasema praktikaga võrreldes ilmselt otstarbekam moodus. Kui varem kaeti juurutamisfondist vaid kulutused uue toodangu seeriaväljalaske alguseni, siis praegu võib ettevõtte kompenseerida uue toote kvaliteedi, vastupidavuse ja töökindluse paranemisega kaasnevaid ühekordseid lisakulusid ja ka tootmisega seotud kõrgenenud kulutusi esimese, mõnel juhul teisegi hulgi-väljalaskeaasta jooksul.

Stimuleerivate hinnalisandite ja -alandite aluseks on toodangu kvaliteedi riiklik atesteerimine kolme kategooria järgi. Hinnalisandid kõrgema kategooria toodangu hulgihindadele määratakse kindlaks rahvamajanduses selle toodangu kasutamisel saadava efekti põhjal.

Tähtsat osa uurimistööstuse stimuleerimises ja uue tehnika juurutamises etendab teadusasutuste ja ettevõtete töötajate materiaalne ergutamine. Kui varem said kõik tööstusettevõtted, uurimisasutused, projekteerimis-, konstrueerimis- ja tehnoloogiaorganisatsioonid premeerimissummasid palgafondi suuruse järgi, siis uus süsteem lõi tingimused organisatsioonide diferentseerimiseks sõltuvalt nende töö efektiivsusest. Selle süsteemi fondide moodustamise printsiibid võimaldavad hinnata teaduslike uurimisorganisatsioonide ja ettevõtete tööd mitte kulutuste, vaid lõppresultaatide järgi. Sel moel kaotatakse enne kehtinud võrdsustamine töökollektiivide ja üksikute töötajate ergutamisel.

Kui hinnata uut süsteemi tervikuna, siis tuleb tema peamiseks eeliseks pidada seda, et ta õhutab teadust töötama tootmise huvides ja et tema tulemused üha rohkem realiseeruvad rahvamajanduses. Kuid positiivsete kogemuste kõrval on siin veel lahendamist nõudvaid probleeme. Näiteks ei stimuleeri praegu kehtiv uute toodete hulgihindadele kehtestatud hinnalisa suurus ning selle jaotus ettevõtte ja ministeeriumi vahel küllaldaselt uute toodete väljalaset. Lihtsustamist vajaks ka praegune üsna aeganõudev ja keerukas uute toodete atesteerimise kord.

В. АМБРОСИУС

**ОБ ОПЫТЕ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СТИМУЛИРОВАНИЯ НОВОЙ ТЕХНИКИ
В НЕКОТОРЫХ МИНИСТЕРСТВАХ**

В последние годы проводится большая работа по дальнейшему совершенствованию методологии и практики планирования финансирования, а также экономического стимулирования развития науки и техники.

В настоящей статье рассматривается опыт работы 11 министерств, перешедших на новую систему планирования и материального стимулирования по новой технике, и результаты за период работы по новой системе (1969—1977).

*Институт экономики
Академии наук Эстонской ССР*

Поступила в редакцию
2/II 1979

V. AMBROSIOUS

**EXPERIENCE IN ADOPTING NEW METHODS OF PLANNING
AND ECONOMIC STIMULATION IN SOME BRANCHES OF INDUSTRY**

In recent years great work has been done on further perfection of methodology and practice of financial planning as well as economic stimulation of progress in science and technology.

The present article considers the experience of 11 ministries that have adopted new systems of planning and material stimulation according to new technology.

*Academy of Sciences of the Estonian SSR,
Institute of Economics*

Received
Feb. 2, 1979